

derne seilte og Jægterne for« en naturlig plads hos norske lokalhistorikere og hos danske historikere med speciale i nordeuropæisk fiskeri- og søfartshistorie.

Michael Flintholm

Eva Österberg & Dag Lindström: *Crime and Social Control in Medieval and Early Modern Swedish towns*. (Almqvist & Wiksell International, 1988). 169 s., 135 SEK.

Det, man kunne kalde den historiske adfærdsforskning, har påkaldt sig megen interesse i de senere år. Norbert Elias' ideer om civiliserings-/disciplineringsprocessen, Philippe Ariès' om døden og barndommen og folk som E. Shorters om ægteskab og familieliv med mange flere, som i hovedsagen har søgt at påvise, at menneskenes indbyrdes samliv var hårdere og mere kontant evt. naturligere før i tiden. Dette har været/er et led i den mentalitetshistoriske bølge, og meget naturligt har man i samme ærinde opdyrket en historisk kriminalitetsforskning ud fra den tanke, at evt. ændringer i kriminalitetsmønstre over tid må afspejle dels ændringer i folks forholden sig til hinanden og dels ændringer i de sociale norm-/kontrollsystemer. De to nævnte aspekter kan være sammenfaldende, men behøver ikke være det, al den stund der (slet) ikke behøver at være konsensus om normerne i et samfund. Men også udbredte brud på af alle anerkendte normer kan sige noget om folks forholden sig til hinanden, om hvilke typer af handlinger, det er nærliggende at gribe til, så nærliggende at mange kommer til at gå over grænsen for det socialt accepterede. Allerede disse ting kan være svære at skille ad i fortidens kildemateriale. Men der er

naturligvis mange andre store vanskeligheder forbundet med denne type forskning. Hvor repræsentativt er et domsmateriale for det samlede antal forbrydelser, der har fundet sted i en given periode?

Disse og mange flere problemer diskuteres indgående i den foreliggende bog, som også rummer en oversigt over den internationale forskning på feltet i den fornuftige mening, at sætte de vundne resultater ind i en komparativ sammenhæng. Det er lige før forskningsoversigter og diskussioner af teoretiske og kildekritiske problemer fylder mere i bogen end de empiriske undersøgelser, titlen lover. Men det er jo ingen skade til, tværtimod det er interessant og tankevækkende læsning.

Titlens løfter søges indfriet v.h.j.a. noget af det sparsomme kildemateriale, der er bevaret fra perioden. Domsmateriale fra Arboga fra 1451-1569, fra Stockholm 1475-1625 og fra Vadstena 1580-1610. Det er således småt med dækning af middelalderen og et beskedent antal byer, der er repræsenteret. Alligevel nås der resultater undervejs, selvom mange interessante spørgsmål ikke lader sig besvare. Det ser ud til, at den efterreformatoriske stramning af moralen giver sig udtryk i et større antal domfældelser for seksuelle forbrydelser henimod år 1600, ligesom det 16. århundredes stærkere svenske statsmagt sætter sig igennem i form af tættere kontrol med det økonomiske liv og overholdelsen af myndighedsbud i Stockholm. Ud fra de ovenfor nævnte interesser er det mest interessante imidlertid, at fysisk vold var langt den mest almindelige lovovertrædelse, de undersøgte domstole tog sig af. Dette bekræfter for så vidt den almindelige opfattelse af, at folk før i tiden havde mindre selvkontrol eller færre hæmninger end senere. Uoverensstemmelser kunne let udvikle sig

til anvendelse af slående argumenter. Imidlertid var normsystemet også indrettet på sådanne forhold. Stærke æresbegreber bød den krænkede part at søge oprejsning ved at bringe selvbeskedne legemsfornærmelser for retten. Det var da også ret sjældent, at der blev begået drab ifl. det undersøgte materiale. I en europæisk komparativ sammenhæng er det bemærkelsesværdigt, hvor lille en andel tyverier udgjorde af de pådømte lovovertrædelser. Dette forklares rimeligt nok med, at de svenske byer var små og præget af det relativt frie svenske bondesamfundsnormer.

Der er imidlertid et enkelt interessant spørgsmål, forfatterne går let henover. Hvor almindeligt var (retsforfulgte) lovovertrædelser? Når der i Arboga i tiåret 1473-82 blev pådømt 210 sager (og anlagt 281), så forekommer det at være ganske store tal i en by med 500-1000 indbyggere o. 1570. En del af lovovertræderne var udenbys besøgende, og det er næppe så let at udskille dem. Men materialet tillader åbenbart visse overvejelser omkring oprindelse og social placering, så det havde nok været muligt at gøre sig visse sjuvise overvejelser omkring dette spørgsmål.

Med vanlig svensk sans for det effektive og moderne er der sat to forskellige forskningsprojekter igang om kriminalitetsudviklingen i Sverige fra middelalderen til idag. Det kan man kun misunde vore naboer. Men er det et resultat af konkurrencens velsignelser, at denne bog er blevet publiceret, inden man har været i stand til at følge udviklingen hele vejen?

Anders Bøgh

Ulla-Britt Lithell: *Kvinnoarbete och barn tillsyn i 1700- och 1800-talets Österbotten*. (Acta Universitatis Upsalensis, 1988). 124 s., 122 Skr.

Bogens målsætning er ud fra et konkret materiale at studere sammenhængen mellem kvinders arbejde, amningsmønstre, spædbarnsdødeligheden og fertiliteten i en given befolkning. Undersøgelsen er geografisk afgrænset til Vasa län i Österbotten i Finland, og den tidsperiode, der behandles, er perioden 1750-1850. Österbotten er valgt, fordi området tidligt var genstand for myndighedernes opmærksomhed p.g.a. en høj spædbarnsdødelighed og kvindernes manglende tilbøjelighed til at amme deres børn. Ulla-Britt Lithell har iøvrigt tidligere studeret andre geografiske områder i Sverige og Finland ud fra beslægtede problemstillinger.

Hypotesen er, at den arbejdssituation, som den enkelte kvinde befinder sig i, bestemmer hendes muligheder for at begynde og fortsætte amningen. Hvis arbejdet er altfor tidkrævende eller tungt, eller hvis det adskiller mor og barn i en større del af dagen, bliver resultatet, at muligheden for at amme begrænses. De videre konsekvenser vil være dels en øget spædbarnsdødelighed, dels en øget frugtbarhed (idet amningens præventive effekt er fraværende).

Undersøgelsens empiriske del bekræfter til fulde de opstillede hypoteser. Vi får et billede af en meget fattig befolkning, hvor spædbarnsdødeligheden var meget høj (i visse perioder døde 3 eller 4 ud af 10 nyfødte), men hvor fertiliteten også var høj. Den væsentligste forklaring søges i kvindearbejdets karakter, der forhindrede mange kvinder i at amme og i at varetage deres omsorgsfunktioner i bredere forstand. Kvinderne havde hovedansvaret for landbrugsarbejdet og herunder for pløjningen og andet tungt markarbejde, mens mændene varetog andre typer arbejdsfunktioner, karakteriseret af at de kunne indbringe penge, f.eks. fiskeri og tjæreproduktion.